

ANI

NAJLA SAID

Filistin'i Aramak

ARAP-AMERİKALI BİR AİLEDE
BOCALAYARAK BÜYÜMEK

Çeviren: Leyla Burcu Dündar

zoomkitap

zoomkitap

Gizem Uluslararası Tercüme ve
Dil Hizmetleri Ltd. Şti.
Kağıthane Cad. Sevilen Sk. Mari Ofis, No: 24
Kat:1 D: 3 34400 Kağıthane, İstanbul
www.zoomkitap.com

Sertifika no: 32630

Biyografi Dizisi: 3

NAJLA SAID
FİLİSTİNİ ARAMAK :
Arap-Amerikalı Bir Ailede
Bocalayarak Büyümek

Anı

Özgün adı:
Looking for Palestine:
Growing Up Confused in an Arab-American Family

© Najla Said, 2013
© zoomkitap, 2015
© Türkçe çeviri: Leyla Burcu Dünder, 2015

Birinci baskı: Ocak 2017

Editör: Yılmaz Varol
Çeviri: Leyla Burcu Dünder
Grafik ve uygulama: Erdem Ergin

Baskı: Sena Ofset Ambalaj Mat. San. ve Tic. Ltd. Şti.
Maltepe Mah. Litros Yolu Sk. No: 2/4 Matbaacılar Sitesi 2 DK:4NB7
Zeytinburnu / İSTANBUL
Tel: 0212 613 38 46 Sertifika No: 12064

ISBN: 978-605-83787-7-3

Her hakkı saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının izni olmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz, geri alma sistemlerinde saklanamaz veya paylaşamaz.

NAJLA SAID

Filistin'i
Aramak

**Arap-Amerikalı Bir Ailede
Bocalayarak Büyüme**

Anı

Çeviren: Leyla Burcu Dündar

zoomkitap

TEŐEKKÜR

Riverhead'deki Sarah McGrath ve Sarah Stein'a kucak dolusu Őukran; Jin Auh, Jackie Ko, Mariam Said, Wadie Said ve Jennifer Zacharia, Grace Said, Mona Damluji (Junior), Rob Quatrone, Sturgis Warner, Lou Moreno, Francesco Luparello, Tala Manassah, Beth Althofer, Jim Nicola, Linda Chapman, Maha Chehlaoui, Leila Buck, Danae Elon, Omar Metwally, Omar Koury, James Asher, Afaf Shawwa, Sarah Gardner Borden, Hani Omar Khalil, Denise Burrell-Stinson, Jenny Badner Falcon, Hind Shoufani, Deborah Altaras ve benim kesinlikle en gözde yeęenim Edward'a, öylesine.

Ben Filistinli-Lübnanlı-Amerikalı bir Hıristiyan kadınıym, ancak New York'ta bir Yahudi gibi büyüdüm.

Bununla birlikte, hayata bir WASP¹ olarak başladım.

Boston'da, seçkin² bir üniversitede çalışan bir edebiyat profesörü ile onun karısının çocuğu olarak doğdum, bir yaşındayken Episkopal Kilisesi'nce vaftiz edildim ve beş yaşına gelince Manhattan'ın Yukarı Doğu Yakası'nda özel bir kız okuluna gönderildim. Okulun mezunları arasında efsanevi Jacqueline Onassis³ gibi mükemmel yetişmiş ve iyi giyimli Amerikan aristokratları bulunmasıyla iftihar edilirdi. İşte tam bu noktada, bende ciddi bir sorun olduğunun farkına vardım.

Yeşil gofre tünüğüm, ona uygun (egzersiz ve dans dersleri için altına giydiğim) taytım, Peter Pan yakalı beyaz bluzum ve yün diz altı çorabımla tam bir Chapin⁴ kız öğrencisiydim.

1. "White Anglo-Saxon Protestant" ifadesinin kısaltması olup, beyaz ırktan, Anglosakson soyundan ve Protestan mezhebinden olan kimse anlamındadır. -ç.n.

2. Bu cümlede geçen "Ivy League" ifadesi, Columbia, Harvard ve Yale gibi ABD'nin önde gelen sekiz üniversitesine verilen genel addir. -ç.n.

3. Tam adı Jacqueline Kennedy Onassis (1929-1994) olup ABD'nin 35. başkanı John F. Kennedy'nin eşidir. -ç.n.

4. 1901 yılında kurulmuş olan bu kız okulu, New York City'nin Manhattan bölgesinde faaliyet göstermektedir ve ülkenin en iyi okullarından biri konumundadır. -ç.n.

Üzerinde okulun süslü arması olan yeni yeşil ceketim ve Fransa'dan alınmış şık ayakkabılarımla gurur duyuyordum. Ancak en özenli üniforma bile, farklılıklarına dair hâlihazırdaki farkındalığımı örtmemiyordu. Kusursuz bir sarışın deryasında, karaşın bir sıçandım. Sınıftaki herkes gibi Yukarı Doğu Yakası'nda yaşamıyordum; ancak Yukarı Batı Yakası'nda yaşıyordum, daha doğrusu o zamanlar pek çoklarınca kabul edilemez sayılan Yukarı Batı Yakası'nın sınırlarının epey ötesinde. Benim, sınıf arkadaşlarımla veya televizyonda gördüğüm evlerdeki gibi kanopi yatağım, derli toplu bir odam ve mükemmel döşenmiş bir salonum yoktu. Raf ve masalarda üst üste yığılmış kitaplarım, pipolarım, kalemlerim, Şark halılarım, renkli duvarlarım ve tuhaf misafirlerim vardı. Evde etrafım yalnızca –Noam Chomsky, Lillian Hellman, Norman Mailer, Jacques Derrida, Susan Sontag, Joan Didion gibi– Batı dünyasının en önemli âlim ve yazarlarınca değil, ayrıca Filistin Direnişi'nin de önde gelenleriyle çevrilmişti.

Bugün artık biliyorum ki, büyürken benim gibi –sınıftan kültüre ve güzellik standartlarına dek her şeye dair– hayatlarındaki karışık mesajlarla bocalayan muhtemelen pek çok göçmen çocuğu var. Benim için, 1980'ler ve 90'larda New York'ta, Lübnanlı bir anne ve seçkin bir Filistinli düşünürün kızı olarak büyümek çok kafa karıştırıcı ve tedirgin ediciydi. Kim olduğum ve dünyada nereye ait olduğum konusunda her şeyi sürekli sorgular, devamlı kendi değerimi yargılar ve kendimi diğerleriyle kıyaslardım. Evimin, kültürümün ve ailemin güzel, huzurlu, şefkatli dünyasıyla, başkaları tarafından “barbar” ve “geri” olarak algılanan o yeri ve toplumu uzlaştıracak bir yol bulmak için umutsuzca çabalardım. Niçin hem Arapların hem de Amerikalıların nasıl olması gerektiğine dair kuralın bir “istisna”sı olduğumu ve böylesine zor bir durumda kaldığımı merak ederdim.

İnsanları, yıllar boyunca beni veya ailemin geldiği yeri tam olarak anlamadıklarına ikna etmek için umutsuzca çabaladıktan sonra, uğraşmayı bıraktım. Çevremde hiçbir zaman beyanlarım hususunda kendimi daha az yalnız hissetmemi sağlayacak birisi

yoktu. İnsanların benim kültürüm hakkında söylediği her şeyin doğru olduğu fikrine teslim oldum; çünkü birini bunun aksine ikna etmek, yorucu ve beyhude bir çabaydı. Buna rağmen, garip bir biçimde, ailem ve kültürüm hakkında doğru ve gerçek olduğunu bildiğim ne varsa ona sımsıkı tutundum. Bundan bütünüyle ebeveynim ve yakın akrabalarım sorumludur. Yıllarca, onlarla birlikte ama onlardan tamamen ayrı olarak var olabileceğim bir yer bulana kadar, ebeveyn ve akrabalarımı aynı anda hem kendimden uzaklaştırdım ve hem de kendime yaklaştırdım. Tek bir kimliğim, kendimi tanımladığım tek bir biçimin, tek bir “gerçek ben”imin olması gerektiği düşüncesini bırakmak, kim olduğum konusunda beni daha az şaşırtmadı. Ancak şüphesiz beni yaratıcı, ilgili, meraklı, karmaşık ve farkında kıldı. Sadece sıradan “Amerikalı” veya sıradan “Arap” olmaktansa, bunların tümü olmayı tercih ederim.

~

Boston’da doğdum. Palo Alto’da geçen bir buçuk yıla yakın süre ve ardından Güney California dışarıda tutulursa, hayatımın ilk on üç yılını 119. ve 120. Cadde’nin batısı arasında, Morningside Sokağı’ndaki bir apartman dairesinde geçirdim. Babam, “Columbia Üniversitesi’nde İngiliz ve Karşılaştırmalı Edebiyat hocası” idi. Kulağa etkileyici gelen bu unvanı telaffuz etmeyi dört yaşında öğrendim; gerçi ne anlama geldiği konusunda hiçbir fikrim yoktu. İnsanlar bana babamın ne iş yaptığını sorduğunda, beynim ve çenem büyük bir gayretle bu ibareyi kavramaya çalışır ve onu söyleyiverirdi. “Columbia” sözcüğünü tanır ve onun ne olduğunu bilirdim (okul çıkışında ve hafta sonları oynadığımız park). Ayrıca babamın bu kampüs-parktaki bir ofiste bir şeyler yaptığını bilirdim.

Çok zeki olup çok çalışan kişiler için Edward Said, “postkolonyal çalışmaların babası”dır. Veyahut postmodernizm üzerine bir ders olarak üniversite öğrenimimi boşa harcadığımı

iddia ettiğinde, ona bunun ne olduğunu bile bilmediğini söylediğimde bana:

“Ne olduğunu bilmek mi, Najla? Onu ben *icat ettim!!!*” demişti.

Şaka mı yapıyordun yoksa ciddi miydi hâlâ bilmiyorum.

Başkaları için o, *Şarkiyatçılık*'in⁵ yazarıdır; hani şu herkesin üniversite hayatı boyunca bir ara okuduğu kitap: İster tarih, ister politika, isterse Budizm veya edebiyat dersinde olsun. Kitabı ben dört yaşındayken yazmıştı.

Bir defasında, basit bir İngilizce ile ifade etmesi için ısrar ettiğimde şöyle açıklamıştı: “Temel kavram... tarihsel olarak ‘Doğu’nun, edebiyat ve sanatta Batılı bir bakışla görülmesi dolayısıyla çarpıtılmış ve alçaltılmış bir hâle gelmesi; böylece biz Batılıların alışılmış olarak kabul ettiğinin ‘öte’sindeki herhangi bir şeyin sadece egzotik, gizemli ve şehvetli değil, aynı zamanda da doğal olarak değersiz olmasıdır.”

Hani, Alaaddin gibi.

İnsanların şimdi “Doğulu” yerine “Asyalı Amerikalı” demesi esasen babamın sayesinde.

Öteki insanlar için o, Filistin’in özerkliğinin simgesi; insan hakları, eşitlik ve toplumsal adaletin savunucusudur. “İktidara hakikati söyleyen”⁶ bir “hümanist”tir.

Buna karşılık bazıları onun bir terörist olduğunu iddia eder; gerçi onu tanıyan herhangi biri bunun Gandhi’ye terörist demekten farksız olduğunu bilir.

Benim için, o benim babacığımı; Londra’da terziye ısmarlanmış takım elbiseler giyen şık bir adamdı. Bana tuhaf aksa-

5. Edward W. Said, *Şarkiyatçılık: Batı’nın Şark Anlayışları*. (Çev. Berna Ülner, İstanbul: Metis Yayıncılık, 1999.) -ç.n.

6. Bu cümlede geçen “speak truth to power” ifadesi, Quaker’lar olarak adlandırılan bir Hıristiyan mezhebine 1950’lerin ortasında kaleme alınmış bir kitapçıkta geçmektedir. Ayrıca “İktidara Hakikati Söylemek” Edward Said’in *Entelektüel: Sürgün, Marjinal, Yabancı* adlı kitabının bir bölümünün de adıdır. (Çev. Tuncay Birkan, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 1995.) -ç.n.

nıyla –bazen İngiliz bazense Amerikan– öfkeyle bağırın ve (beş dakika sonra) kızdığını unutan sevimli bir yaşlı adamdı; bana dünyanın her yanından hediyeler getiren, benimle –on iki yaşındayken en sevdiğim kitap olan– *Jane Eyre* hakkında konuşan ve ağladığımda bana sarılan babamdı. Tenis ve squash oynar, Volvo araba kullanır, pipo içer ve dolmakalem koleksiyonu yapardı. O bir öğretim üyesiydi. O benim babamdı.

Ben kendimi hep “babasının kızı” olarak gördüm ve sanırım o da buna katılırdı. Babam ve ben yaradılış olarak ruh eşiydik: Sanatkâr, coşkulu, ilgi bekleyen, hassas ve fatura ödemek hatta zarfını açmak gibi gündelik işlerde tamamen beceriksiz. Ancak daha çocukken, aslında babamdan büsbütün çekinir, hatta belki ondan korkardım. Çalışma odasının kapısı kapalıyken ve IBM daktilosundan çıkan sert tık-tak-çın seslerini duyarken donakalışıma ilişkin gerçekten canlı anılarım var. Belki de onun, Nissim Rejwan’ın *The Jerusalem Post*’ta ifade ettiği gibi, “dünyanın Şarkiyat çalışmaları ve bilimine karşı olan yaklaşımında yeni bir çığır açacak denli önemli bir kitap” yazdığını sezmiştim. Ancak tüm bildiğim, o içerideyken korktuğumdu. Ortaya çıktığındaysa anlık bir endişe olurdu; onun ruh halini tartardım ve çoğunlukla –eğer şanslıysam– beni sevgiye boğar, benzersiz şekilde etkileyici ve melodik sesiyle överdi.

Annem, bana özenle bakan güzel ve iyi bir kadındı. Lübnan’ın Beyrut şehrinde doğmuştu ve geniş, sevecen, saygın bir ailesi vardı. Çocukluğumun daimi, güvenilir varlığıydı; oynamayı, dikmeyi, çizmeyi, pişirmeyi, temizlemeyi, araba kullanmayı, yıkamayı ve ağabeyimle beni sevmeyi biliyordu. Hatta babam bile onsuz bir nevi işlevsizdi. Aslında onların tüm dinamiği, evlendikleri günün hikâyesiyle güzelce özetlenebilir.

15 Aralık 1970 günü, babam New York’taki dairesinde uyanmış, hava durumunu ölçüp biçmiş (şehre müthiş bir tipi bastırmak üzereymiş) ve onunla yaşamakta olan anneme sanırım şöyle demiş: “Mariam! Haydi, belediyeye gidip evlenelim.” Elbette bu planı daha önce konuşmuş, ancak gününü belirle-

NAJLA SAID

Filistin'i Aramak

Tanınmış bir Filistinli babanın ve bilgili bir Lübnanlı annenin kızı olan Najla Said, New York City'de, kültürel kökeni ve kimliğine dair kafa karışıklığı ve çelişki içinde yetişti. Kim olması gerektiğinden emin değildi ve çoğunlukla da ailesiyle etrafındakiler arasında sezdiği farklılıkları inkâr etti. Her ne kadar bir Filistinli-Lübnanlı-Amerikalı olarak doğmuş olsa da, Najla'nın zihninde o önce bir WASP (Beyaz Anglo-Sakson Protestan), sonra da ergen bir Yahudi olarak büyümüş ve yetişkinliğine dek gerçek kökenini aslında reddetmişti. Büyüdükçe ve Filistin ile Beyrut'a olan ziyaretleri sıklıklaştıkça, Najla'nın dünya görüşü, kimliğini titizlikle seçmeye devam etmesini imkânsız kılacak ve bir bakıma kendisi ile tutkularını daha açık bir biçimde görmesine fırsat verecek şekilde değişti.

"Najla Said bir anı kitabından fazlasını yazmıştır. *Filistin'i Aramak*, her nerede olursak olalım, kendini yabancı hissederek yaşayan hepimiz için bir el kitabıdır."

Moustafa Bayoumi

BİYOGRAFİ DİZİSİ/3

ISBN 978-605-83787-7-3

22 TL